

Микола ЛЕВЧЕНКО

ПОСТІЙНИЙ ПОШУК
З досвіду формування репертуарної політики
Херсонського обласного театру ляльок
головним режисером Борисом Чуприною

В умовах оновлення суспільства, відродження національної культури, зростає роль і значення естетичного виховання як засобу для формування духовного світу, морально-етичних ідеалів молоді. Розвиток дітей, та, особливо, підлітків — надзвичайно складний процес, який залежить від багатьох факторів. Серед них помітну роль відіграє й театр ляльок — специфічна сфера діяльності, з різноманітними та неоднозначними зв'язками з багатьма сферами суспільного життя.

Склалося так, що сучасні вітчизняні та зарубіжні драматурги, відділ театрів Міністерства культури і туризму України не приділяють достатньої уваги стану репертуарної політики театрів ляльок. Внаслідок цього вони довгий час стоять на узбіччі всього театрального процесу держави і поступово можуть стати мистецтвом другорядним. Драматурги майже не йдуть на зустріч творчим потребам колективів, і театри вимушені експлуатувати старі доробки, які сьогодні далеко не відповідають потребі часу.

На наш погляд, в такій ситуації Херсонський театр ляльок, один з небагатьох, знаходить свій шлях подолання репертуарного вакууму і впевнено стає провідним театром в забезпеченні духовних потреб маленького глядача.

1. Борис Чуприна

2. Героїчні пригоди Котигорошка. Автор п'єси та режисер Борис Чуприна

Деякі роки тому колектив обласного Херсонського театру ляльок під керівництвом головного режисера Заслуженого артиста України, доцента кафедри української культури та театрального мистецтва Херсонського державного університету Бориса Чуприна, поставив перед собою завдання: створити репертуар з найвідоміших творів світової класики для дітей. Але не за мотивами цих творів, як часто роблять сучасні драматурги, коли неможливо зрозуміти де закінчується О. Генрі і починається Іванов, а максимально зберегти сюжет, стиль автора і дуже делікатно адаптувати його для сцени театру ляльок.

В сьогоднішньому шаленому, неконтрольованому інформаційному просторі, — розповідає Борис Володимирович, — ми намагалися зробити островок на якому юні глядачі змогли би доторкнутися майже до першоджерела авторської та народної казки. Так з'явилися в нашій афіші: «Лускунчик» Т. Гоффмана, «Русалонька» Г. Х. Андерсена, «Аліса в чудосвітті» Л. Керролла, «Маленький принц» А. Екзюпері, «Героїчні пригоди Котигорошка» (народна казка).

Борис Чуприна прийшов до херсонського театру ляльок 1988 р. і працює в ньому до цього дня. Повною мірою відчувши синтетичну природу театрального мистецтва, специфіку жанру, тобто ляльку, як знак, через який митець розповідає глядачу про добро і зло; він чітко формулює перед творчим складом театру ідейно-естетичний та художній напрямок в роботі на кожному наступному етапі.

3. Казка країни де ходить сонце. Автор п'єси, режисер та сценограф Борис Чуприна

Можно умовно визначити в творчому житті херсонського театру декілька періодів, кожен з яких цікавий своєю неповторністю у пошуках форми та ідеї, яку втілює режисер та його колектив. Звернення до інсценізації світової казки, є одним з таких періодів. Треба зазначити, що режисер неодноразово сам береться за створення інсценізацій, в яких проявляються його достатньо зрілі літературні та драматургічні здібності: «Лускунчик» за твором Е. Т. А. Гофмана; «Героїчні пригоди Котигорошка» за мотивами народної казки, «Маленький принц» за твором А. Екзюпері — яскраві тому приклади.

У виставі «Пригоди Котигорошка», виходячи з постулату К. Станіславського що основним виразним засобом театру є дія, режисер знайшов, на мій погляд, чудове співіснування літературного тексту — віддавши його бандуристу-розповідачу, — і загальної сценічної дії, яка не ілюструє, а, ніби, коментує цей текст. Отже, не один персонаж у виставі не мав сценічного тексту. Але літературна основа була присутня та органічно співіснувала з дійством.

Якщо перша картина села вирішена у маленьких ляльках, немов дія відбувається на далекому плані, то у наступній, використані великі ляльки, які актори водять відкритим прийомом.

Вечорниці. Троє дівчат у танці з'являються на сцені, біля кожної парубок (лялька на зріст людини), між ними відбуваються жартівливі сценки. Раптом до

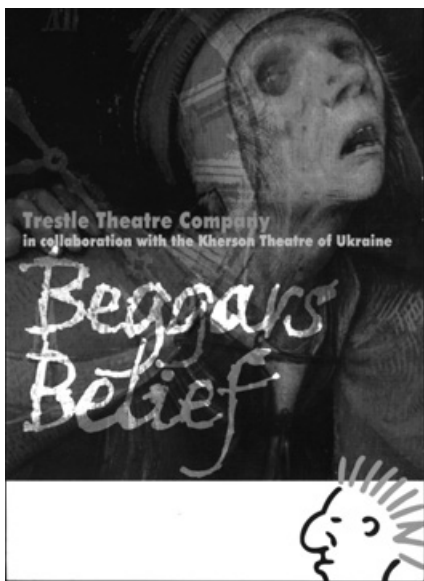

4. Пригоди агента Огірка (дітям про податки). Автор п'єси та режисер Борис Чуприна

цих трьох пар, приєднується ще один хлопчисько. Він маленький на зріст, худенький, але дуже жвавий (актор у костюмі та півмасці). Не дивлячись на те, що всі дівчата мають кавалерів, він починає загравати з кожною по черзі, але не дуже вдало. Одній на спідницю стає, біля іншої ледь не перекинувся. Дівчата, посміхаючись, відвертаються. Коли майже розгублений парубок лишається один, з боку лаштунків виходє героїня — дівчина Галя. (Режисер вирішує її гротескно — велика лялька, теж зроблена у стилізовано народному стилі. Низенький хлопець і висока дівчина дуже популярні у народному гуморі. З іншого боку, у подальшому сюжеті Галя стає символом Батьківщини, яку рятує Котигорошко та його друзі.) Між нашою парою відбувається гумористичне, але зворушливе побачення. У саму ліричну мить лунає грім, змінюється світло, звучить напружена музика...

Ідея вистави, звичайно, патріотична, але подається не плакатно, а через відчуття ситуації, яку режисер зображує різноманітними постановочними засобами.

Одним з найбільш цікавих творчих періодів театру можна назвати багатолітню співпрацю з Англійським колективом «Trestle Theatre Company», яка ознаменувалася спільним проектом «Beggars Belief», який в Україні пройшов під назвою «Віра жебраків». Вистава задумана як фантазія на тему живопису

5. Програмка вистави «Віра жебраків».
Автор та режисер Борис Чуприна

6. Вистава «Віра жебраків» за творами
П. Брейгеля

Пітера Брейгеля старшого. Оригінальний сценарій було написано Борисом Чуприною та Тобі Вілшером (Англія). Романтична та досить трагічна історія двох майстрів що втратили свій зір, але не волю та любов до життя. Вони мандрують по світу і грають для людей веселі лялькові вистави. Якоюсь мірою незвична практика, коли автори мали за першоджерело не літературний, а живописний матеріал, виявилась вдалою. Вистава, що була створена, колективами двох театрів мала не аби який успіх у Великій Британії на сцені «Елізабет-холу» (Лондон), та згодом в Україні: Києві, Одесі, Миколаєві, Херсоні.

Треба зазначити, що в репертуарній політиці багатьох сучасних театрів ляльок є тенденція до створення «авторського театру». В тому розумінні, що режисери все більше звертаються до чистої літератури, самостійно створюючи інсценізації творів або співпрацюють з драматургами, перед якими ставлять певні завдання щодо написання п'єси, яка б відповідала ідейній та естетичній спрямованості театру на своєму етапі творчого життя.

Так Борис Чуприна дуже плідно працює з київським театрознавцем і драматургом Олександром Клековкіним, який створив декілька цікавих п'єс за історичними фактами та народним фольклором: «Куди пішли Запорозжці, або райські острови» — п'єса про історію та традиції Запорізької Січі; «Чекаючи на

7. Робочий момент вистави «Віра жебраків»

Бабе», де автор вдало розкриває майже не відомі широкому колу глядача народні забави та ігри мешканців центральної України минулого сторіччя.

Намагаючись якомога ширше сповідувати свою естетику, Б. Чуприна, в деяких постановках виступає не тільки як режисер, а й як сценограф вистави. «Цирк Шардам» Д. Хармса, один з яскравих прикладів поєднання двох творчих починань в одній особі. Данііл Хармс — яскравий представник радянського літературного авангарду початку двадцятого сторіччя. Його драматургія є феєричною та експериментальною. В створенні сценографії та костюмів, режисер бере за основу пошуки художників того часу, намагається створити візуальний об-

раз, який повною мірою розкриває загальне творче завдання вистави.

Багатогранні творчі здібності цієї людини дозволили херсонському театру знайти свою неповторну естетично-мистецьку спрямованість. За останні вісімнадцять років вистави режисера отримали визнання на п'ятнадцяти міжнародних фестивалях за кордоном та в Україні. Було створено творчі проекти з Болгарським та Англійським театрами, а гастрольна географія колективу охоплює майже всі країни Європи.

Маленькому глядачу потрібен ідеал, і він шукає можливість, миттєво перестрибнути крізь повсякденність, опинитися у світі мрій. Тому дітям близька концепція надзвичайного героя, звеличеного вчинку. Створюючи героїко-романтичні типи-характери, театр ляльок може задовольнити ці потреби юнацтва, тим самим вирішуючи і значні педагогічні завдання: виховання естетично-го смаку, любові до Батьківщини, рідного краю, мистецтва театру.

Херсонський театр ляльок, під керівництвом заслуженого артиста України Бориса Чуприни, робить свій великий внесок в цю благородну справу.